

Tekst 1 Mijn ideale vriendin: de vlogger

(1) Ik weet niet meer precies wanneer Emma Chamberlain in mijn leven kwam, maar het moet ergens in de eerste coronalockdown¹⁾ zijn geweest. Ik verveelde me tijdens het lunchen. Normaal gesproken zat ik tussen de middag in mijn studio, omringd door collega-zelfstandigen, nu zat ik alleen.

5 (2) De eerste Emma-video die ik bekeek, had de aantrekkelijke titel *What I do in a day *at home**.²⁾ Vermoedelijk gaf een gevoel van herkenning de doorslag om het filmpje aan te klikken. Ik was ook de hele dag **at home**; benieuwd hoe iemand anders zich erdoorheen sloeg.

15 (3) Het is lastig te omschrijven wat ik aantrof in haar filmpjes, nog lastiger uit te leggen waarom ik steeds meer wilde zien. Hoofdactiviteit in de meeste vlogs van Emma is koffiezetten en filosoferen over de vraag hoeveel hazelnootmelk ze erbij zal doen. Verder speelt ze *Fortnite* in bed en denkt ze hardop na over de vraag hoe het kan dat ze acht uur per dag op TikTok zit.

25 (4) Ik heb ooit gelezen dat alleenstaande Koreanen tijdens het eten video's opzetten van andere mensen die eten, zodat ze zich niet eenzaam voelen. Destijds vond ik dat een treurig idee, maar na een dag of tien lunchen met Emma kon ik het goed begrijpen. Ik kreeg een enorm veilig gevoel van het idee dat er tijdens de lunch altijd iemand tegen me zou praten, terwijl ik niets terug hoefde te zeggen en ik mijn eenzijdige gesprekspartner uit kon

zetten wanneer het mij uitkwam.

(5) Ik had ook wel eens gelezen – en zelfs geschreven – over parasociale relaties. En nu was ik er ongemerkt zelf één aangegaan. De term ontstond toen sociologen in de jaren vijftig onderzoek deden naar de relatie tussen tv-persoonlijkheden en hun publiek. Door dagelijks of wekelijks naar dezelfde persoonlijkheden te kijken, ontwikkelden mensen de illusie dat ze hun tv-helden kenden. En daardoor wilden ze elke keer weer hetzelfde programma zien.

50 (6) Vandaag zijn we omringd door potentiële parasociale relaties: op zo'n beetje elk medium vechten vloggers, influencers en youtubers om onze eenzijdige affectie. Er wordt dan ook veel onderzoek gedaan naar de parasociale relaties die mensen aangaan met hun online idolen. Eén recente bevinding is dat mensen sneller geneigd zijn te gaan sporten als ze een parasociale relatie aangaan met een sport-influencer: een uurtje zweten met een digitale metgezel is leuker dan in je eentje, ook als diegene jou helemaal niet kent.

65 (7) Ook werd duidelijk dat angstig aangelegde mensen sneller parasociale relaties aangaan, wat de kans op bijvoorbeeld een YouTube-verslaving flink vergroot. En tijdens de coronalockdowns bloeiden er significant meer parasociale relaties op, ook dat blijkt uit onderzoek.

80 (8) “Ze voelen als mijn vriendinnen.” Ik zat in een café met een programmaker, ter voorbereiding op een

85 avond over sociale media en de
invloed daarvan. De programma-
maker had het over moedervlog-
gers. Sinds ze kinderen had, zei ze,
90 was ze in beslag genomen door
deze jonge vrouwen. Het begon
onschuldig: af en toe even kijken
hoe een andere moeder het ontbijt
voor de kinderen maakte, de kinder-
kamer inrichtte, met haar vriend
95 kibbelde over wie er moest oppas-
sen. Maar op zeker moment moest
de programmamaker altijd meteen
naar de nieuwe video's van haar
favoriete vloggers kijken. Ook als
100 haar kinderen huilden, haar man
om aandacht vroeg, het eten nog
gekookt moest worden of de fles
nog opgewarmd. "Het voelde als
een soort ontsnapping. Alsof ik mijn
105 hectische leven achter me kon
laten, even kon verdwijnen in hun
wereld", zo legde ze me uit.
(9) Toen de pandemie ging liggen
en werken op mijn studio weer
110 mogelijk werd, merkte ik dat ik het
lunchen met Emma enorm miste.
Ineens moest ik me weer verhou-
den tot andere mensen aan een
eettafel, weer meedoen met geza-
menlijke boodschappen, weekend-
115 beschouwingen aanhoren, geduldig
wachten tot iedereen klaar was.
Tijdens de lockdown was mijn leven
ultiem productief. Het was werken,
120 lunchen met Emma en weer door-
werken, zonder het oponthoud van
sociaal wenselijk gedrag. Nu keek
ik, terwijl ik mijn eten allang ophad,
onrustig toe hoe studiegenoten nóg
125 een boterham smeerden, nóg een
verhaal begonnen over een
mislukte date.
(10) Misschien had YouTube voor
mij niet zozeer een probleem op-
130 gelost, maar eerder een probleem
gecreëerd. Ik was het te prettig

gaan vinden om te lunchen met
Emma en ervoer veel meer moeite
om sociaal wenselijk gedrag te ver-
135 tonen dan normaal.
(11) In haar *Zelfverwoestingsboek*
beschrijft Marian Donner de relatie
tussen Theodore Twombly en zijn
AI-systeem Samantha³⁾ uit de film
140 *Her* als dystopisch toekomst-
scenario, waarin er "van de mens
nog maar weinig over is". De wereld
om hem heen verveelt Twombly
totaal, schrijft Donner, omdat niets
145 hem nog uitdaagt. "De apparaten
weten wat hij wil. Het leven is
frictieloos geworden. Zelfs de liefde
is frictieloos geworden." Samantha
is er altijd voor hem, ze is nooit
150 chagrijnig, "er zijn geen hobbels of
problemen, er is alleen maar
positiviteit."
(12) In zekere zin was Emma voor
mij een frictieloze vorm van contact
155 geworden. Ik wist precies hoelang
haar filmpjes duurden en ik kon ze
uitzetten zodra ik het wilde. Ik
hoefde nooit te wachten tot ze haar
boterham op had, of tot ze was
160 uitgepraat. Net zoals YouTube voor
de programmamaker een frictieloze
vervanging werd van afspraken met
echte vrienden: ze hoefde er geen
oppas voor te regelen, en als haar
165 kind riep, kon ze haar 'vriendin'
gewoon uitzetten.
(13) Kan het zijn dat vloggers de rol
van onze vrienden aan het overne-
men zijn? Terwijl om ons heen een
170 samenleving wordt opgetrokken
waarin we steeds meer elkaars
concurrent moeten zijn, waarin we
allemaal constant moeten presteren
en meer van onszelf eisen, is er
175 simpelweg minder tijd om bij elkaar
thuis op de bank te ploffen en eens
even te bespreken hoe het nou echt
met ons gaat. En zijn er wel steeds

180 meer vloggers en influencers bij wie je in een kort, overzichtelijk moment dat gevoel van genegenheid kan scoren in digitale, *on-demand*-variant.⁴⁾

185 **(14)** Een paar weken geleden ging Emma Chamberlain uit de lucht. Ik had al een paar keer geïrriteerd haar YouTube-pagina ververst, toen Emma een podcast uploadde waarin ze vertelde dat ze een mentale instorting had gehad.

190 **(15)** In een interview vertelde Emma eens dat ze vaak doet alsof haar 11 miljoen volgers met haar samenwonen, “en dan is het net alsof ik wel heel veel vrienden heb.”

195 **(16)** Volgers en gevolgen: ze zitten allemaal vast in een parasociale relatie. De één kan alleen maar kijken en luisteren, de ander alleen maar praten, filmen en delen. Ze ontmoeten elkaar nergens.

200 **(17)** Aan het einde van *Her* wordt Theodore verlaten door zijn Al-geliefde. “Theodore is te saai voor Samantha”, schrijft Donner. “Hij daagt haar niet meer uit.” Ze vertrekt samen met andere besturingssystemen naar een volledig digitale wereld. Volgens Donner laat Theodore zien “wat er met een mens gebeurt als alles om hem heen gericht is op positiviteit en gemak.” Met zo’n houding kun je nooit duurzame relaties aangaan, denkt Donner. Immers, “wat is liefde anders dan frictie? Anders dan misverstanden en onbegrip?”

215 **(18)** Tja, wat is liefde? Je hebt van die suffe tekeningetjes die daar

220 antwoord op geven. “Liefde is... samen groeien”, en dan twee poppetjes erbij die gezapig een plant water geven. In tijden van digitalisering kun je ook zeggen:

225 “Liefde is... je favoriete vlog voor iemand op pauze zetten.” Of: “Liefde is... samen lunchen, zonder scherm.” Maar misschien is liefde ook: accepteren dat je vriend of vriendin af en toe liever met een vlogger afsprekt dan met jou. Dat je partner soms even aan jullie huishouden wil ontsnappen via een YouTube-filmpje. Zolang de wereld om ons heen het moeilijker maakt om echte, duurzame relaties aan te gaan, mogen we ons af en toe best troosten met een vlog.

230 **(19)** Emma maakte gelukkig onlangs haar rentree op YouTube. Ze zette weer koffie, deed er hazelnootmelk bij, ging naar de supermarkt, at sushi – alles zwijgend dit keer, zonder haar bekende sarcastische gemompel. Hoewel ik blij was dat ze een nieuwe video online had gezet, voelde het toch raar om voor mijn plezier en ontspanning te kijken naar iemand die overduidelijk mentaal niet in orde was. Moest ik me zorgen maken om Emma? Moest ik me schuldig voelen? YouTube afzetten?

240 **(20)** De titel van Emma’s video vatte perfect samen wat we op dat moment – dwars door onze digitale parasociale relatie heen – misschien wel tegelijk voelden. “*It will be ok.*”⁵⁾

Doortje Smithuijsen, Trouw, 29 januari 2022

Doortje Smithuijsen is filosoof en journalist.

- noot 1 periode waarin het bezoeken van zowel mensen als voorzieningen ernstig was beperkt ter bestrijding van de coronapandemie
- noot 2 *What I do in a day at home*: Wat ik doe tijdens een dag thuis
- noot 3 AI-systeem: een systeem gebaseerd op kunstmatige intelligentie, waarbij machines over menselijke eigenschappen of vaardigheden beschikken
- noot 4 *on demand*: op bestelling
- noot 5 *It will be ok*: Het komt goed

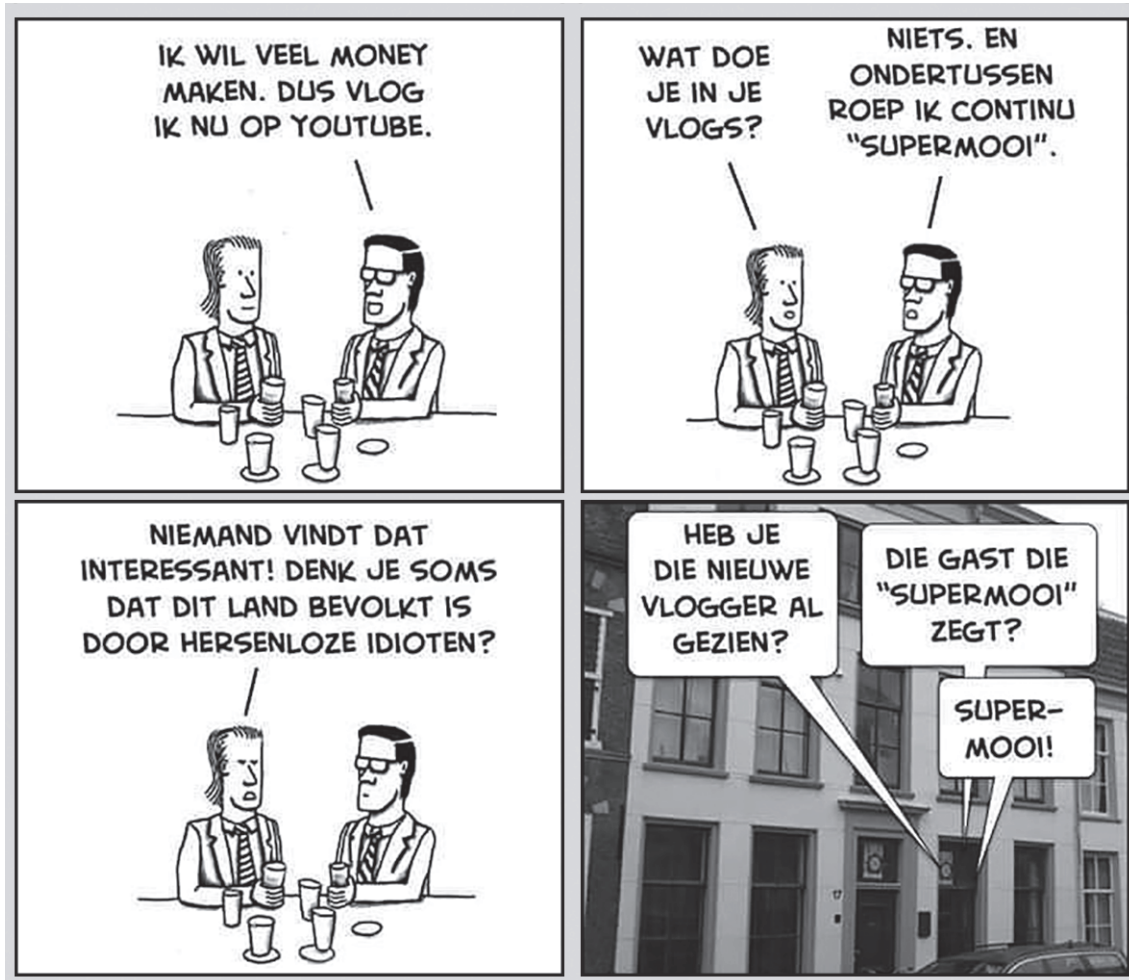
Tekstfragment 1

VRIEND

Je hebt iemand nodig,
stil en oprecht,
die als het erop aan komt
voor je bidt of voor je vecht.
Pas als je iemand hebt,
die met je lacht en met je grient,
dan pas kun je zeggen:
'k heb een vriend.

Toon Hermans, Groot versjesboek, 2005

Afbeelding 1

Dirk van de Wiel, X-kanaal 'van 9 tot 5', 12 oktober 2019